

Ks. Kazimierz Matwiejuk*

Warszawa

PRZEZ SAKRAMENTALNE MAŁŻEŃSTWO KU KOŚCIOŁOWI DOMOWEMU

WSTĘP

Współczesność jest naznaczona piętnem postnowoczesności. Jest ono widoczne także w życiu małżeńskim i rodzinnym. Wiele dyskutuje się na temat miejsca i roli małżeństwa i rodziny we współczesnym świecie. Statystyki odnotowują wzrastającą liczbę rozerwanych sakramentalnych małżeństw. Małżonkowie dość łatwo zapominają o znaczeniu przysięgi wypowiedzianej podczas zawierania tego sakramentalnego związku. Wydaje się, że zapewnienia niektórych narzeczonych o miłości są w głębi ich serca traktowane jako okazjonalna formuła. Nierzadko okazuje się, że wystarczają one tylko do pierwszych, owszem czasem dość wymagających, konfrontacji z codziennością małżeńskiego życia. Ponadto pojawiają się kuriozalne pomysły, by za małżeństwo uznać związki osób tej samej płci. Kościół nieustannie broni godności małżeństwa i podejmuje różne starania, aby służyć pomocą rodzinie w wypełnianiu jej misji.

GODNOŚĆ MAŁŻEŃSTWA

Małżeństwo nie jest dziełem przypadku, lecz jest chciane i zamierzone przez Stwórcę. On włączył ludzi w dzieło przekazywania życia. Rodziców uzdolnił do przeżywania ludzkiej, wiernej i wyłącznej, pełnej i płodnej miłości. Miłość rodzicielska zwykle owocuje potomstwem.

* **Kazimierz Matwiejuk**, ks. prof. UKSW dr hab. – kapłan diecezji siedleckiej. Świecenia prezbiteratu przyjął w 1968 roku. Jest liturgistą, profesorem nadzwyczajnym na Wydziale Teologicznym UKSW – Instytut Teologiczny w Radomiu.

Nowy Testament ukazuje małżeństwo jako drogę zbawienia i uświęcenia kobiety i mężczyzny. Jest ono traktowane jako dobrowolne przymierze zawierane przez wolną kobietę i wolnego mężczyznę i ma charakter nierozzerwalnej wspólnoty. Jej celem jest dobro małżonków, którym jest ich uświęcenie, oraz zrodzenie i wychowanie potomstwa¹. Małżeństwo chrześcijańskie nie jest więc jedynie instytucją czysto ludzką. Ze swej istoty posiada ono charakter sakralny². Chrześcijaństwo traktuje małżeństwo jako znak obecności i zbawczego działania Boga wobec człowieka. Ta obecność jest życiodajna i towarzyszy małżonkom w ich najbardziej intymnych relacjach międzyludzkich³.

Chrystus, chociaż sam nie był żonaty, wiele razy mówił o małżeństwie. Ukazywał małżeństwo i bezżeństwo w kontekście życiowego powołania człowieka i w odniesieniu do królestwa Bożego, które głosił. On, wcielony Syn Boży, odbudował nierozzerwalność małżeństwa. Kategorycznie odrzucił możliwość rozwodu. Faryzeusze, którzy aprobowali praktykę oddalania żony przez męża, a Jezusa często chcieli wystawić na próbę, pytali Go, czy wolno tak czynić, jak zdecydował Mojżesz. Jezus, wyjaśniając praktykę aprobowaną przez Mojżesza, aby napisać list rozwodowy przed oddaleniem żony, powiedział, że on

przez wzgląd na zatwardziałość serc waszych napisał wam to przykazanie. Lecz na początku stworzenia Bóg stworzył ich jako mężczyznę i kobietę; dlatego opuści człowiek ojca swego i matkę i złączy się ze swoją żoną, i będą oboje jednym ciałem. A tak już nie są dwoje, lecz jedno ciało. Co więc Bóg złączył, tego człowiek niech nie rozdziela!

Dodał jeszcze bardzo ważną uwagę: *Kto oddala żonę swoją, a bierze inną, popełnia cudzołóstwo względem niej. I jeśli żona opuści swego męża, a wyjdzie za innego, popełnia cudzołóstwo* (Mk 10,2-12). Nawet oddalenie żony z powodu *porneia*, czyli trwałej niewierności, np. prostytutce, nie jest podstawą do związania się z inną kobietą (por. Mt 19,9)⁴.

Chrystus, mówiąc o zagrożeniach małżeństwa przez rozwód i cudzołóstwo, zwrócił uwagę, że pogwałceniem woli Boga są także myśli i chęci, które do cudzołóstwa prowadzą. Pożądliwe patrzenie na cudzą żonę jest popełnieniem „w swoim sercu” cudzołóstwa. Trzeba wyłupić pożądliwe oko. Ta literacka przenośnia dobitnie tłumaczy, że tak jak amputacja fizyczna stanowi czasem jedyny środek, aby choroba nie opanowała całego organizmu, podobnie operacja duchowa chroni osobę przed sądem potępienia (zob. Mt 5,27-32).

¹ Zob. *Słownik małżeństwa i rodziny*, red. E. Ozorowski, Warszawa–Łomianki 1999, s. 223.

² Zob. J. Grześkowiak, *Centralne idee teologii małżeństwa*, w: *Małżeństwo i rodzina w świetle nauki Kościoła i współczesnej teologii*, red. A.L. Szafrński, Lublin 1985, s. 22, 23.

³ Zob. Z. Kiernikowski, *Dwoje jednym ciałem w Chrystusie*, Warszawa 2001, s. 11.

⁴ Zob. A. Leske, *Ewangelia według św. Mateusza*, w: *Międzynarodowy komentarz do Pisma Świętego*, red. W.R. Farmer, Warszawa 2001², s. 1153.

Nauczanie Chrystusa jest obecne w listach św. Pawła. Apostoł Narodów nade wszystko akcentuje nierozzerwalność małżeństwa. *Żona niech nie odchodzi od swego męża! Gdyby zaś odeszła, niech pozostanie samotna albo niech się pojedna ze swym mężem. Mąż również niech nie oddala żony* (1 kor 7,10-11). A tzw. przywilej Pawłowy stanowi, że gdyby strona niewierząca chciała odejść ze związku małżeńskiego, może tak uczynić. W tym wypadku nie jest skrępowany ani „brat”, ani „siostra” (por. 1 Kor 7,15).

Św. Paweł usilnie zachęca małżonków, aby utrzymywali swoje ciało w świętości i we czci. Schlebienie pożądlivej namiętności jest cechą ludzi nie znających Boga. A Bóg powołał ludzi do czystości i świętości (por. 1 Tes 4,3-8). Natomiast więzią scalającą małżonków jest miłość. *Mężowie, miłujcie żony i nie bądźcie dla nich przykrymi!* (Kol 3,19). W Liście do Efezjan zachęca, aby mężowie swą miłość do swych żon przeżywali na wzór miłości Chrystusa do Kościoła. *Mężowie powinni miłować swoje żony, tak jak własne ciało. Kto miłuje swoją żonę, siebie samego miłuje. [...]. W końcu więc niechaj także każdy z was tak miłuje swą żonę jak siebie samego! A żona niechaj się odnosi ze czcią do swojego męża!* (5,28.33). Jezus kocha swój Kościół i pragnie Go uczynić świętym⁵. Małżonkowie winni być ofiarni w miłości, w działaniu zaś bezinteresowni i wielkoduszni.

RODZINA JAKO KOŚCIÓŁ DOMOWY

Jezus Chrystus, wcielony Syn Boży, wzrastał w rodzinie. Był poddany swoim rodzicom. W doskonały sposób wypełnił nakaz ich czci, zawarty w Dekalogu (por. KKK 531, 532). Kościół jest rodziną Bożą, do której człowiek wchodzi przez sakrament chrztu. Tak rodziny neofitów stawały się Kościołem w środowisku pogańskim (por. Dz 18,8). Ich domy były miejscem sprawowania Eucharystii (por. Dz 2,46-47; 20,7-11). Rodziny jako Kościoły domowe żyły mocą liturgii⁶. W takich rodzinach człowiek wzrastał, dojrzewał i doskonalił się⁷. Dorastał do tego, aby uczestniczyć w liturgicznych celebracjach misterium paschalnego Chrystusa⁸.

Kościół jest rodziną rodzin⁹. Papież Jan Paweł II rodzinę nazwał „najcenniejszym dobrem” Kościoła¹⁰. W niej widział przyszłość świata i z nią wiązał nadzieję na nową ewangelizację. Rodzina jako Kościół domowy uczestniczy w potrójnej

⁵ Zob. J. Dziedzic, *Tajemnica paschalna Chrystusa w „Obrzędach sakramentu małżeństwa”*, Warszawa 2008 (mps. Archiwum WSD w Siedlcach).

⁶ Zob. Z. Kiernikowski, *Dwoje jednym ciałem...*, s. 254.

⁷ Zob. W. Nowak, *Zarys liturgii Kościoła domowego*, Olsztyn 2000, s. 5.

⁸ Zob. H. Langkammer, „Kościoły domowe” w *Nowym Testamencie*, w: *Biblia o rodzinie*, red. G. Witaszek, Lublin 1997, s. 7–10.

⁹ Zob. P. Poręba, *Liturgia „domowego Kościoła”*, „Ateneum Kapłańskie” 525 (1996), s. 206; J. Wysocki, *Rytuał rodzinny*, Olsztyn 1984, s. 11.

¹⁰ Jan Paweł II, Adhortacja apostołska *Familiaris consortio*, 22 XI 1981, nr 1.

misji Chrystusa, mianowicie: prorockiej, kapłańskiej i królewskiej. Dzięki temu Kościół zyskuje w niej miejsce swego rozwoju i trwania. W kolejnych jej pokoleniach budzi świadomość dziecięstwa Bożego poszczególnych jej członków¹¹.

Źródłem mocy Kościoła domowego jest Eucharystia (por. KL 10). Ona go buduje. Liturgia eucharystyczna najpełniej uobecnia zbawczą troskę Boga okazywaną w historii ludzkości i stanowi sposób wchodzenia człowieka w szczególny rodzaj relacji z Chrystusem Zbawicielem. Przez Komunię sakramentalną następuje najpełniejsza, z możliwych na ziemi, egzystencjalna wspólnota z Nim.

Przyjmując Chleb życia, uczniowie Chrystusa czerpią moc ze Zmartwychwstałego i Jego Ducha, aby przygotować się do podjęcia zadań, które czekają ich w codziennym życiu. Dla chrześcijanina bowiem, który pojął sens sprawowanego obrzędu, celebrowanie eucharystyczne nie kończy się w świątyni¹².

Ta koinonia z Chrystusem jest przygotowywana w czasie celebrowania Eucharystii przez liturgię słowa. Kościół domowy przyjmuje orędzie zbawienia wiarą, a jednocześnie dokonuje konfrontacji swego życia ze słowem, które jest samą prawdą. Wspólne przeżywanie celebrowania Eucharystii przez rodzinę, zwłaszcza w niedzielę, uczy postawy służebnej wobec bliźnich. Spotkanie z Chrystusem pozwala łatwiej dostrzegać ludzi potrzebujących, zwłaszcza chorych i cierpiących.

Ważne jest przygotowanie rodziny do uczestnictwa w niedzielnej Eucharystii. Jan Paweł II proponował wcześniejszą lekturę czytań mszalnych (por. DD 40). Taka katecheza biblijna służy pogłębianiu więzi emocjonalnych, podniesieniu autorytetu rodziców, ale także uczy wzajemnego zaufania. Pomaga też współpracować ze sobą i przyswajając zasady i motywy postępowania zawarte w Biblii¹³.

Ważną rolę w życiu Kościoła domowego spełniają błogosławieństwa, zwłaszcza błogosławieństwo przy stole czy błogosławieństwo dzieci w różnych sytuacjach życiowych, czy w związku z przeżywanymi świętami. Źródłem błogosławieństwa jest sam Bóg. On swoim błogosławieństwem otacza człowieka. Przez swego wcielonego Syna, Chrystusa, napełnił wszystkich ludzi *wszelkim błogosławieństwem duchowym* (Ef 1,3). Bóg uzdolnił człowieka, by przyjmując Jego błogosławieństwa, także sprawował błogosławieństwa w Jego imieniu wobec ludzi.

Błogosławiący człowiek wychwala Boga, ogłasza Jego miłosierdzie i dobroć oraz wzywa i prosi Go o pomoc dla konkretnych osób i wspólnot. Szafarzami niektórych błogosławieństw w rodzinie są rodzice¹⁴. Oni mogą błogosławić dzieci.

¹¹ Zob. B. Mierzwiński, J. Wilk, R. Bieleń, *Duszpasterstwo rodzin*, w: *Teologia pastoralna*, t. 2, red. R. Kamiński, Lublin 2002, s. 403.

¹² Jan Paweł II, List apostolski *Dies Domini* (DD), 31 V 1998, nr 45.

¹³ S. Vojtko, *Katecheza biblijna w rodzinie*, „Collectanea Theologica” 68,4 (1998), s. 143.

¹⁴ Zob. J. Wysocki, *Rytuał...*, s. 281.

Wtedy modlą się:

Ojciec Święty, niewyczerpane źródło życia i twórczo wszelkiego dobra, błogosławimy Ciebie i dzięki Tobie składamy za to, że dając nam dzieci, uradował naszą wspólnotę miłości. Spraw, prosimy, aby te dzieci, będące najmłodszymi członkami rodziny, znajdowały w domowej społeczności drogę do coraz większego dobra i dzięki Twojej opiece doszły kiedyś do celu, jaki im wyznaczyłeś. Przez Chrystusa, Pana naszego.

Mogą nakreślić znak krzyża na czołach swoich dzieci¹⁵.

Ojciec lub matka, jeśli zaszłaby taka potrzeba, mogą pobłogosławić pokarmy na stół wielkanocny. Wtedy posługują się odpowiednią modlitwą benedykcyjną, która brzmi następująco:

Boże, źródło życia, napełnij nasze serca paschalną radością i podobnie jak dałeś nam pokarm pochodzący z ziemi, spraw, aby zawsze trwało w nas nowe życie, które wysłużył nam Chrystus przez swoją śmierć i zmartwychwstanie i w swoim miłosierdziu nam go udzielił. Który żyje i króluje na wieki wieków.

Domownicy odpowiadają: Amen¹⁶.

Kościół domowy jest wspólnotą, do której jest zaadresowana liturgia godzin. Sobór Watykański II przywrócił liturgię godzin całemu Kościołowi¹⁷. „Zaleca się, aby i świeccy odmawiali brewiarz czy to z kapłanami, czy na swoich zebraniach, czy nawet indywidualnie” (KL 100). Liturgia godzin jest jednym ze znaków obecności Chrystusa Zbawiciela. On bowiem zapewnił: *Gdzie dwaj lub trzej zebrani są w imię moje, tam jestem pośród nich* (Mt 18, 20). Jej celem jest uświęcenie człowieka i uwielbienie Boga.

Życie duchowe w Kościele domowym nie ogranicza się do udziału w samej tylko liturgii. Rodzina jest wspólnotą dialogu z Bogiem, który jest realizowany przez modlitwę, zarówno indywidualną, jak i wspólnotową. W modlitwie wyraża się chrześcijański charakter rodziny. Rodzice przez wspólną modlitwę kształtują w swoich dzieciach obraz Boga. Ważne jest, by okazywali oni swym dzieciom dobroć, serdeczność, miłość i troskę, co pozwoli dziecku rozumieć Boga jako kochającego Ojca.

Rodziny praktykują nabożeństwa ku czci Chrystusa, Matki Najświętszej i inne. Pierwszopiątkowe nabożeństwo do Najświętszego Serca Pana Jezusa jest okazją do kontemplacji miłości Bożej, która nie jest dostatecznie kochana przez ludzi, a która została objawiona w Sercu Jezusa. Inne nabożeństwa ku czci Chrystusa, zwłaszcza związane z okresem Wielkiego Postu, jak Droga Krzyżowa czy Gorzkie Żale, pomagają zrozumieć sens trudnych życiowych doświadczeń. One bowiem

¹⁵ *Obrzędy błogosławieństwa dostosowane do zwyczajów diecezji polskich*, t. 1, Katowice 1994, s. 90.

¹⁶ Tamże, t. 2, s. 257, 258.

¹⁷ Zob. K. Matwiejuk, *Liturgia godzin jako modlitwa Ludu Bożego*, „Kwartalnik Pastorski Diecezji Siedleckiej”, 2,2 (2004), s. 91–99.

zyskują wartość zbawczą dzięki łączności z cierpieniami Chrystusa, który na siebie wziął winy wszystkich ludzi i ich odkupił.

Nabożeństwa ku czci Bogurodzicy stanowią szansę do zrozumienia miejsca i roli Matki Bożej w tajemnicy Chrystusa i Jego Kościoła. Zwłaszcza Różaniec wzmacnia pamięć o wielkich dziełach Boga. Przygotowuje modlących się do świadomego, czynnego i pełnego uczestnictwa w liturgii, gdzie te dzieła, mocą Ducha Świętego, są uobecnianie w sposób sakramentalny.

ZAKOŃCZENIE

Małżonkowie i rodziny sakramentalne, które są Kościołami domowymi, mają wiele pomocy służących uświęceniu ich członków. Liturgia stanowi istotne miejsca i sposób doświadczania zbawczej obecności Chrystusa. Przygotowaniem do jej celebrowania jest modlitwa indywidualna i wspólnotowa, także nabożeństwa. Te pobożne praktyki mają na celu usposobienie wiernych do słuchania słowa Bożego podczas liturgii i stawania się wraz z Chrystusem miłą ofiarą Ojcu niebieskiemu. Nabożeństwa mają charakter kultyczny. Czynności liturgiczne mają moc uświęcenia. Są bowiem znakami zbawczej obecności Chrystusa.

DURCH DIE SAKRAMENTALE EHE ZUR HAUSKIRCHE

Zusammenfassung

Heutzutage wird viel über die Position und Bedeutung der Ehe und der Familie in der modernen Welt diskutiert. Diese Wirklichkeit berühren auch die postmodernistischen Strömungen. Die Kirche verteidigt unaufhörlich die Würde der Ehe und unternimmt verschiedene Bemühungen um der Familie, bei Erfüllung ihrer Mission, mit Hilfe zu dienen

Die Ehe ist vom Schöpfer beabsichtigt und erwünscht. Er hat die Menschen in das Werk der Übertragung des Lebens einbezogen. Den Eltern hat er die Begabung zum Erleben der menschlichen, treuen und einzigen, sowie vollen und fruchtbaren Liebe gegeben. Die Ehe ist der Weg zur Heiligung von Mann und Frau. Christus hat der Ehe die Unzerreißbarkeit (Unlösbarkeit) wiedergegeben.

Die Ehe ist auf die Neuschöpfung ausgerichtet. Die Familie wird zur Hauskirche. Sie ist mit Macht der Eucharistie aufgebaut. Zum Zelebrieren werden die einzelnen Familienmitglieder durchs Gebet und fromme Praktiken vorbereitet. Die Andachten zur Verehrung von Christus, der Gottesmutter oder von Heiligen haben als Ziel, die Gläubigen zum Hören des Gottes Wortes während der Liturgie einzustimmen und um mit Christus ein, dem Himmlischen Vater angenehmes Opfer zu werden.

Słowa kluczowe: Kościół domowy, małżeństwo, miłość rodzicielska, przymierze małżeńskie, rodzina, sakrament małżeństwa

Schlüsselwörter: Bund der Ehe, Ehe, Elternliebe, Familie, Hauskirche, Sakrament der Ehe